

EUROPOS LAISVĖS ATĖMIMO ĮSTAIGOS: VIDAUS TEISINĖS NAUJIENOS

Šiuo savaitu „*The European Prison Litigation Network*“ nariai ir partneriai visoje Europoje siekia informuoti nacionalinius teisininkus ir pilietinės visuomenės organizacijas apie svarbiausius teisinius pokyčius Europos laisvės atėmimo įstaigų klausimais. Tikimės, kad tai leis jums geriau nustatyti tendencijas Europoje ir remtis jomis savo teisinėje praktikoje. Savadas apima **14 Europos Sąjungos valstybių narių, taip pat Ukrainą, Moldovą, Jungtinę Karalystę ir Rusiją.**

Laukiame jūsų atsiliepimų ir nuomonės, kaip užtikrinti kuo didesnę šio savaito naudą.

TEISINIŲ NAUJIENŲ LAISVĖS ATĖMIMO ĮSTAIGŲ KLAUSIMAIS APŽVALGA 2023 M. KOVO-GEGUŽĖS MĖN.

RYŠYS SU IŠORINIU PASAULIU ■ **Vokietijoje** Aukštesnysis apygardos teismas pakartojo, kad kalėjimo administracija, atmesdama prašymus trumpam išleisti į laisvę, turi pateikti konkrečius pabėgimo ar naujų nusikaltimų įvykdymo riziką pagrindžiančius argumentus.

Graikijoje Aukščiausiojo civilinių ir baudžiamųjų bylų teismo prokuratūra išleido [aplinkraštį dėl kalinių teisės aplankyti sunkiai sergančius artimuosius arba mirties atveju dalyvauti jų laidotuvėse](#). Aplinkraštis paskelbtas [EŽTT priėmus sprendimą](#), kuriame konstatuotas pažeidimas nesudarius kaliniui galimybės aplankyti sergančios motinos ir vėliau dalyvauti jos laidotuvėse.

Lenkijoje žmogaus teisių komisaras paskelbė pareiškimą, kuriame kritikuojami naujausi Bausmių vykdymo kodekso pakeitimai, kuriais praktiškai [apribojama kalinių galimybė skambinti telefonu](#).

Rumunijoje, atsižvelgdama [į liaudies teisių gynėjo rekomendaciją](#), kalėjimų administracija maksimalų laikotarpį, per kurį kalėjimų administracija turi aprūpinti kalinius vokais ir pašto ženklais, sutrumpino nuo 30 iki 7 dienų.

Ispanijoje Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad laisvės atėmimo įstaigos [kalinių prašymus dėl trumpalaikės išvykos iš laisvės atėmimo įstaigos privalo išnagrinėti per tris mėnesius](#), išskyrus išimtinis atvejus. Šešių mėnesių laikotarpis, dėl kurio šioje byloje skundėsi pareiškėjas, buvo laikomas pernelyg ilgu.

Ukrainoje dekretu pradėtas vykdyti bandomasis projektas dėl [mokamų paslaugų teikimo iki teismo suimtiems asmenims](#), įskaitant galimybę naudotis internetu ir telefono ryšiu. Dekretas kelia tam tikrų klausimų dėl suimtųjų privatumo užtikrinimo, taip pat dėl vėlesnio privačių pokalbių įrašų saugojimo ir tvarkymo.

SUĖMIMO/KALINIMO SĄLYGOS ■ **Belgijoje** Skundų komisija nustatė, kad asmens, laikomo perpildytoje kameroje, kalinimo sąlygos [prilygo EŽTK 3 straipsnio pažeidimui](#). Tokiu būdu komisija, kuriai iš esmės buvo pavesta peržiūrėti atskirus kalėjimo direktoriaus sprendimus, sprendė struktūrinę Belgijos kalėjimų problemą. Be to, **Belgijoje** buvo paskelbtos kalėjimų priežiūros komisijų, kurioms pavesta stebėti suėmimo/kalinimo sąlygas, metinės ataskaitos.

Prancūzijoje Aukščiausiasis administracinis teismas priėmė palankų sprendimą NVO, kurios buvo pateikusios skundą dėl siaubingų kalinimo sąlygų viename iš šalies kalėjimų, ir [nurodė imtis skubių priemonių](#). Sprendime Aukščiausiasis Teismas atsižvelgė į parlamento narės apsilankymo kalėjime išvadas,

kurios prieštaravo pirmosios instancijos administracinio teismo ribojamojo pobūdžio požiūriui į bylą. Be to, **Prancūzijoje** pirmosios instancijos administracinis teismas nurodė valstybei [imtis skubių priemonių kalinimo salygoms](#) viename iš šalies kalėjimų [pagerinti](#). Teismas savo sprendimą grindė griežtomis išvadomis, kurias padarė NPM (nacionalinio prevencijos mechanizmo) atstovė, prieš kelis mėnesius apsilankiusi šiame kalėjime.

Vokietijoje Federalinis Konstitucinis Teismas [nusprendė, kad kaliniai sprendimą perkelti juos į kitą įstaigą gali apskusti net ir po perkėlimo](#).

Lietuvoje bus atidaryti [septintieji pusiaukelės namai](#), kuriuose daugiausia dėmesio bus skiriama kalinių paruošimui išeiti į laisvę.

Lenkijoje Žmogaus teisių komisaras paskelbė pareiškimą, kuriame kritikuojama praktika, pagal kurią pusiau atvirose kalėjimuose [kaliniams neleidžiama dėvėti savo drabužių](#).

Ispanijoje [Ispanijos centrinės kalėjimų administracijos ir Baskų regiono kalėjimų administracijos pasirašytame protokole](#) nustatytas „optimalus“ ir „operatyvus“ (t. y. didžiausias) kalinių skaičius kiekviename iš trijų Baskų regiono kalėjimų.

SVEIKATA ■ Austrijoje dėl Baudžiamojo kodekso ir įkalinimo įstaigų įstatymo pakeitimų 2023 m. rugsėjį gali būti paleista dešimtys prevencinio sulaikymo tvarka suimtų asmenų, [tinkamai nepasirengus jų reintegracijai į visuomenę](#).

Bulgarijoje Administracinis teismas pripažino priimtina kalinės su negalia skundą, kad su ja buvo nežmoniškai ir žeminančiai elgiamasi, nes [kalėjimo administracija nepateikė jos atvejo kompetentingai komisijai, kad ši patvirtintų jos neįgalumą](#). Kalėjimo administracija galiausiai ėmėsi veiksmų, ir teismas nutraukė bylą nenagrinėdamas jos iš esmės.

Lietuvoje Seimo kontrolierių įstaiga [paskelbė ataskaitą](#), kurioje nustatė nemažai infekcinių ligų (hepatito B ir C, tuberkuliozės, ŽIV/AIDS ir lytiškai plintančių ligų) prevencijos ir gydymo laisvės atėmimo vietose trūkumų.

Moldovoje įkalinimo įstaigų sveikatos priežiūros sistema ir toliau susiduria su įvairiais trūkumais, kaip pabrėžiama [neseniai JT pateiktoje bendroje Promo-LEX ir EPLN ataskaitoje](#).

Lenkijoje Teisingumo ministerija [nepitarė siūlymui kaliniams taikyti neinvazinius hepatito C diagnostikos metodus](#), argumentuodama tuo, kad kaliniams teikiamos sveikatos priežiūros paslaugos neturėtų skirtis nuo tų, kurios teikiamos įprastoje sveikatos priežiūros sistemoje.

Portugalijoje apeliacinis teismas [atmetė kalinio prašymą perkelti jį iš kalėjimo ligoninės atlikti bausmę į civiliams skirtą psichiatrijos ligoninę](#) po to, kai jį užpuolė kiti kaliniai.

ĮKALINTI UŽSIENIEČIAI ■ **Vengrijoje** vyriausybė priėmė [dekretą, kuriuo nurodė paleisti įkalintus užsienio piliečius, pripažintus kaltais dėl neteisėto žmonių gabenimo](#). Pagal šį naująjį mechanizmą paleisti asmenys per tris dienas turi palikti šalį. Praktiškai jie yra neprižiūrimi.

LAISVĖS ATĖMIMAS IKI GYVOS GALVOS ■ **Vokietijoje** Federalinis Konstitucinis Teismas nusprendė, kad, nagrinėdami nuteistųjų iki gyvos galvos prašymus dėl lygtinio paleidimo, kompetentingi teismai turi atsižvelgti ne tik į pakartotinio nusikalstamumo riziką bei jau atliktą bausmę, bet ir į [pareiškėjo amžių bei tikėtiną gyvenimo trukmę](#).

EŽTT pranešė **Moldovos** vyriausybei apie skundą dėl [kalinio, nuteisto iki gyvos galvos, galimybės mokytis](#).

BAUDŽIAMOJI TEISĖ ■ **Čekijos Respublikos vyriausybė** paskelbė keletą [baudžiamojo kodekso pakeitimų, kuriais siekiama sumažinti laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų skaičių](#), nes jis yra aukštas palyginti su ES vidurkiu.

Vokietijoje [Baudžiamojo kodekso pataisomis pakeista norma, pagal kurią nesumokėta baudžiamojo įstatymo nustatyta bauda keičiama į laisvės atėmimo bausmę](#). Be to, priėmus pataisas sumažėtų asmenų, kurie dėl nusikalstamų veikų būtų nukreipiami į gydymo nuo alkoholizmo ir narkomanijos centrus, skaičius, todėl įprastinėje kalėjimų sistemoje padaugėtų priklausomybės nuo narkotikų ir alkoholio problemų turinčių asmenų.

Lietuvoje [baudžiamojo kodekso pakeitimais padidinta](#) kai kurių turtinių, ekonominių ir finansinių nusikaltimų sukeltos [žalos riba](#), nuo kurios priklauso nusikaltimo sunkumas. Atitinkamai mažiau nusikalstamų veikų bus kvalifikuojama kaip sunkūs nusikaltimai, o tai turi įtakos galimos skirti laisvės atėmimo bausmės trukmei.

ĮKALINIMO ĮSTAIGŲ PERSONALAS ■ **Lenkijoje**, žiniasklaidai pranešus apie atvejus, kai [vadovai tyčiojosi iš jaunesniųjų kalėjimo pareigūnų](#), Žmogaus teisių komisaras paprašė Kalėjimų tarnybos papildomos informacijos apie šio reiškinio mastą ir priemones, kurių imtasi kovai su juo.

Portugalijoje Reintegracijos ir kalėjimų tarnybų generalinis direktorius įspėjo, kad [kalėjimuose trūksta personalo, o kalėjimų prižiūrėtojai ir techniniai darbuotojai sensta](#) – jų amžiaus vidurkis viršija 50 metų.

KALĖJIMAI KARO METU ■ Rusijoje grupė parlamento narių pasiūlė Karinės tarnybos įstatymo pataisas, kuriomis [būtų sudaryta galimybė karinės tarnybos sutartis sudaryti su teistuma turinčiais asmenimis ir paleisti nuteistuosius, pasirašiusius karinės tarnybos sutartis](#). Tai daroma Rusijos privačiai karinei bendrovei „Wagner“ ir Rusijos valdžios institucijoms vykdamas masinį kalinių verbavimą karui Ukrainoje.

PROCESINĖS TEISĖS ■ Bulgarijoje *Bulgarijos Helsinkio komitetas* išleido pirmąjį šalyje [kaliniams skirtą Savitarpio pagalbos bylinėjantis vadovą](#). Be to, Bulgarijoje administraciniai teismai ir toliau priteisia labai mažas kompensacijas už nežmonišką ir žeminantį elgesį su kaliniais, laikomais prastomis kalinimo sąlygomis.

Lenkijoje Žmogaus teisių komisaras [paragino keisti skundų nagrinėjimo kalėjimuose tvarką](#), nes 2022 m. priėmus pakeitimus dabartinė sistema neužtikrina nuodugnaus ir veiksmingo skundų tyrimo.

Portugalijoje apeliacinis teismas nusprendė, kad tais atvejais, kai namų arešto bausmę atliekantys kaliniai nevykdo savo įsipareigojimų ir jų bausmė gali būti pakeista laisvės atėmimo bausme, kompetentingas teismas [privalo juos išklaudyti dėl bausmės pripažinimo niekine ir tinkamai pagrįsti savo sprendimą](#).

TEISĖ BALSUOTI ■ Bulgarijoje į EŽTT kreipėsi kelios dešimtys kalinių, kuriems buvo uždrausta balsuoti per 2023 m. balandžio mėn. vykusius parlamento rinkimus.

Graikijoje Aukščiausiojo civilinių ir baudžiamųjų bylų teismo [prokuratūra pareiškė nuomonę, kad papildoma bausmė – teisės balsuoti atėmimas, skirta kai kuriems kaliniams iki naujojo baudžiamojo kodekso įsigaliojimo, nebegalioja](#). Tokiu būdu kaliniams suteikta teisė dalyvauti 2023 m. gegužės mėn. įvyksiančiuose Graikijos parlamento rinkimuose.

SAUGUMAS ■ Belgijos apeliacinis teismas pripažino, kad 2016 m. Briuselio sprogdinimais kaltintų asmenų [krata juos išrengus nuogai ir parklupdžius](#) prieš juos perkeltant į teismą dalyvauti teismo procese, neturėjo teisinio pagrindo, ir nurodė Belgijos valdžios institucijoms nutraukti šią praktiką.

Vengrijoje vyriausybė paskelbė įstatymo projektą, kuriuo siekiama iš dalies pakeisti Kalėjimų įstatymą. Įstatymo projekte siūloma įvesti [kalinių vertinimo sistemą](#), pagal kurią jų elgesys, kartu su balų skyrimo arba atėmimo mechanizmu, nulems jų klasifikaciją ir priskyrimą skirtingoms kalinimo režimo kategorijoms.

Ispanijoje Katalonijos kalėjimų administracija ir kelios kalėjimų pareigūnų profesinės sąjungos pasirašė [veiksmų planą](#), kuriuo siekiama pagerinti saugumą Katalonijos kalėjimuose ir kurį [plačiai kritikavo vietos NVO](#). Be to, **Ispanijoje** Katalonijos vyriausybė sudarė sutartį su privačia apsaugos bendrove [dėl biometrinio atpažinimo pagrįstos dirbtinio intelekto sistemos](#), skirtos incidentams viename iš regiono kalėjimų numatyti, sukūrimo.

Jungtinėje Karalystėje [drausmę kalėjimuose ir jaunų nusikaltėlių įstaigose reglamentuojančių taisyklių pakeitimais](#) teisėjui suteikiami įgaliojimai įvertinti, ar byla jam buvo perduota tinkamai, ir, jei ne, grąžinti bylą kalėjimo vadovui.

BAUSMIŲ SKYRIMO PATAISOS ■ Rusijoje Konstitucinis Teismas pateikė gaires [dėl laisvės atėmimo bausmių perskaičiavimo kaliniams, kurie per klaidą buvo išsiusti į griežtesnio režimo įstaigą](#). Be to, **Rusijoje** baudžiamojo kodekso pakeitimais [panaikinta amžiaus riba, kurią peržengus negalima skirti priverčiamųjų darbų bausmės](#). Šis pakeitimas atkartoja Rusijos įkalinimo įstaigų tarnybos (FSIN) ir Teisingumo ministerijos planus aktyviai įtraukti kalinius į FSIN valstybinių ir privačių komercinių sutarčių vykdymą.

Jungtinėje Karalystėje Aukštasis teismas nusprendė, kad [lygtinio paleidimo tarybos taisyklės, draudžiančios kalėjimo ir probacijos pareigūnams bei psichologams pateikti nuomonę ar rekomendaciją](#) dėl kalinio tinkamumo būti paleistam į laisvę arba perkelti jį į atviras kalėjimo sąlygas, yra neteisėtos. Be to, **Jungtinėje Karalystėje** Aukščiausiasis Teismas pateikė gaires dėl tinkamos [rizikos vertinimo, kurį lygtinio paleidimo taryba turėtų atlikti terminuotas bausmes atliekantiems nuteistiesiems apimties](#) ir dėl to, kaip lygtinio paleidimo taryba gali [naudotis neįrodytais kaltinimais, pateiktais apie kalinį](#).

SAVIŽUDYBĖS ■ Ispanijoje Baskų kalėjimų administracija patvirtino naują savižudybių prevencijos kalėjimuose protokolą. Be kitų priemonių, protokole sustiprintas vadinamųjų „palaikančių kalinių“, kuriems pavesta padėti ir būti kartu su į savižudybę linkusiais kaliniais ir kurie bus specialiai apmokyti bei už šias pareigas gaus atlygį, vaidmuo.

KANKINIMAS IR NETINKAMAS ELGESYS ■ Ukrainoje nustatyta [nauja kalinių, kurie atsisako valgyti, maitinimo per prievartą tvarka](#). Dėl daugybės trūkumų galima teigti, kad naujoji procedūra neatitinka EŽTT ir CPT gairėse nustatytų reikalavimų.

VISAŲ LEIDINIŲ GALITE RASTI MŪSŲ SVETAINĖJE >>

Ypač dėkojame mūsų [nariams ir asocijuotiems partneriams](#), kartu rengusiems šį sąvadą!

EUROPEAN
PRISON
LITIGATION
NETWORK

www.prisonlitigation.org

21ter rue Voltaire

75011 Paris

France

contact@prisonlitigation.org

Šis sąvadą finansuoja Europos Sąjunga ir „Robert Carr Fund“. Jame skelbiama tik autorių nuomonė, kuri nebūtinai atspindi Europos Sąjungos, Europos Komisijos ar „Robert Carr Fund“ nuomonę. Nei Europos Sąjunga, Europos Komisija, nei „Robert Carr Fund“ neatsako už išsakytą nuomonę.

ROBERT
CARR
FUND For civil
society
networks

